

СЕРГЕЙ ПАНАСЕНКО

ВЕЛИКАТА ТЕОРЕМА

Превод от руски: А. Христова, 1985

chitanka.info

1

— Кой? — попита високият, разглеждайки момчетата, които играеха футбол в училищния двор.

— Ето, онзи, със зелената фланелка — отвърна дребният — в ляво от вратаря.

Оставайки невидими, те приближиха до играчите.

— На тринадесет години ли е? — попита високият.

— На четиринадесет — уточни дребният. — На четиринадесет и два месеца.

— Не прави впечатление на гений.

Дребният подсвирна:

— А няма трябва да свети? Или да излъчва? И в същност той още не е никакъв гений. Но ще стане гений вдруги ден.

— Е, след като реши Съветът — каза високият. — Искам да го разгледам по-отблизо. Направете нещо. Не ми се ще да се навирам в тази блъсканица.

Топката се търкулна по тревата право към високия. Играчът в зелената фланелка се втурна след нея. Когато стигна на разстояние една протегната ръка до високия, въздухът внезапно стана гъст и тъмен, сякаш беше вода зад дебелото стъкло на аквариум, и всичко наоколо — листата на дърветата, птиците в небето, минувачите и автомобилите на улицата зад оградата, момчетата на футболното игрище — кой с вдигнат крак, кой с отворена уста — застина неподвижно.

— Повече от минута нямам право — тревожно напомни дребният.

Високият не отговори. Той гледаше момчето, наведено над топката, като запомняше неговата чорлава светла коса и луничавото му лице. Лице на обикновен градски немирник... Въздухът изсветля и фигурите на игрището се раздвижиха. Момчето догони топката и със силен удар я прехвърли през цялото поле.

— Да вървим — каза високият. — Нямаме време. Трябва да проверим и изчисленията. Случаят е особен. Предпазливостта няма да е излишна.

2

Предвид изключителното положение Съветът се събра през нощта. Като напразно се мъчеше да сподави налегналите го прозъвки, председателят каза:

— Днес ни предстои да решим един... а-а-а... проблем, от който зависи бъдещето на наблюдаваната планета, и а-а... може би и нашето бъдеще. Има думата главният наблюдател, който току-що се завърна от Земята. Моля, полковник.

Високият се изправи.

— Преди три месеца от анализите на кривите на вероятността в отдела за предупреждаване стана ясно, че в най-близко бъдеще на Земята се очаква да бъде направено откритие, което коренно и подчертавам, по нежелателен за нас начин ще измени хода на земната цивилизация. Дадох указания на отдела за прогнозиране да провери предположението на колегите и се изясни, че откритието ще бъде наистина направено, при това с извънредно висока степен на вероятност — нула цяло деветдесет и шест. Беше посочен и бъдещият автор: някой си Херонимус, ученик от седми клас. Мисля, че ще бъде по-добре, ако за другото ви разкаже началникът на отдела за прогнозиране. Майоре, слушаме ви.

Изправи се дребният.

— Всичко казано е вярно. С вероятност нула цяло деветдесет и шест на Земята трябва да стане откритие, което буквално ще преобрази цивилизацията там. Можем да си изпатим и ние, тъй като всичко ще стане сто години по-рано, отколкото е признато за целесъобразно за цивилизация от този тип. Става дума за нула-транспортирането, или ако щете, за преместването във времето и пространството. Какво успяхме да изясним? Вдруги ден в час по математика Херонимус ще чуе от учителя за съществуването на великата теорема на Ферма... Впрочем, на времето аз предупреждавах, че поради недоказаността на теоремата от самия Ферма, ще възникне разширяваща се зона на

неопределеност с абсолютно хаотичен закон за разпределението, плодовете на което...

— Не се отвличайте, моля — направи бележка председателят.

— Извинете — каза дребният. — Това беше между другото... Та Херонимус ще чуе за съществуването на великата теорема на Ферма и тъй като е страшно честолюбив, ще се закълне каквото и да стане, да докаже тази теорема. Бедата е в това, че той потенциално притежава и изключителни математически способности и поради това ще успее и когато стане на деветнадесет години, шест месеца и четири дена, ще намери доказателството.

Дребният направи кратка пауза.

— Е, и какво от това? — попита някой.

— Това ще даде тласък на неговите по-нататъшни занимания по математика. Той ще се увлече от математическите методи за решаване на задачи от теоретичната физика и на двадесет и шест години, седем месеца и единадесет дена ще изведе първото уравнение на единната теория на полето, а пълната ѝ разработка ще завърши, когато стане на тридесет години, два месеца и двадесет и три дена. На тридесет и две години, един месец и един ден той ще умре от инсулт. Но след половин година на базата на неговата теория в няколко страни независимо една от друга учените ще построят първите нула-транспортъори. Това е всичко.

Въздъхна и седна.

— Обърнете внимание, че главната неопределеност на ситуацията — само четири стотни — е свързана с началния стадий на процеса. Тоест, ако Херонимус стигне до теоремата, останалото е вътрешна логическа верига с вероятност, различна от единицата едва в деветия знак. Следователно ние нямаме време да изчакаме и наблюдаваме. Вземете пред вид също, че имаме работа с дете... Аз го видях: съвсем обикновено момче, както хилядите други. Ще се наложи да проявим максимална деликатност. С една дума не си спомням по-деликатна задача от времето на историите с Айнщайн.

— А вие гарантирате ли правилността на изчисленията? — чу се нечий глас.

Дребният се обиди.

— Нашите хора са по местата си на Земята от времето на Птолемеите! Сто шестнадесет благодарности и нито едно наказание!

— Добре... а-а-х!... добре! — махна с ръка председателят. — По-добре ни кажете каква информация събрахте вие.

— Ние знаем всичко — решително отвърна ниският. — Социалните данни: семейство, родители, взаимоотношения с околните, физическите: тегло, ръст, състояние на вътрешните органи и прочие. Психическите: вкусове, навици, склонности, страст към футбола, нещастна любов, омраза към немския език... Буквално всичко! С гордост мога да кажа, че това е най-пълното досие, което сме събирали някога за жител на Земята, ако не смятаме Леонардо да Винчи. Уникалността му се състои и в това, че става дума за дете. Моите сътрудници прояви...

— Благодаря! — каза председателят. — Има ли въпроси?

Старият генерал, когото държаха в Съвета само от уважение към заслугите му при запълването на марсианските канали, изпъшка:

— Значи какво? Значи вашият Херонимус не бива да научи за теоремата изобщо, така ли?

— Не изобщо — каза полковникът.

— Според изчисленията ние трябва да попречим на Херонимус да научи за теоремата в продължение на тридесет и шест часа. След това кривата на вероятността тръгва рязко надолу...

— Защо не ни казахте веднага за това?! — възкликна председателят и престана да се прозява. — Та това променя нещата!

— Но ги и усложнява — възрази полковникът. — В първите двадесет и четири часа вероятността е толкова голяма, че не бива да се ограничим с традиционните превантивни мерки.

— Какво ще стане — предложи някой — ако през това време се разболеете?

— Няма да помогне — каза майорът. — Ще го прочете от учебника. Ние анализирахме сто и седем начина за откъсването му от уроците. В края на краищата той винаги ще се интересува от теоремата.

— Нека се разболеете така, че да не може да погледне учебника!

— Всякакви действия, които могат да доведат до влошаването на здравето, са категорично забранени — цитира наизуст председателят. — Вие да не би да сте забравили кодекса? Точка трета, параграф пети. Още малко и ще ми предложите автомобилна катастрофа...

— В екстрени случаи отстраняването се разрешава. Например Галуа...

— Да — намеси се полковникът — но само с разрешението на върховния съдия. А това е цял месец разтакаване. И при това все пак е дете...

Настъпи пауза.

— Впрочем, как е работата със страничните линии? — попита председателят. — Ще има ли усложнения?

— Не се вълнувайте — успокои ги майорът — всичко сме предвидили. Картината е близка до идеалната.

— Ако не се лъжа — избуботи председателят — тя веднъж беше вече идеална, когато ни обещахте, че първият аероплан ще излети в Европа не по-рано от петнадесета година...

— Там вината не беше наша! — бързо отговори дребният. — Сбъркаха в отдела за творчески импулси!

— Не се оправдавайте с нашия отдел — чу се глас от ъгъла. — Забъркаха кашата, а после — ние сме били виновни!

— Тихо! — възстанови реда председателят. — Оставете вашите кавги. Ще приемем, че нищо не съм казал. Трябва да мислим! Да мислим! Времето тече.

— Какво ще стане, ако изменим учебната програма по математика — плахо предложи секретарят на Съвета.

— За този срок... Съмнително е... — председателят се замисли. — Добре, ще попитам в отдела за трансформации. Има ли други варианти?

— Хайде да откраднем учителя.

— Глупости. Ще изпратят друг. И освен това такава акция няма да мине незабелязано.

— Тогава да откраднем самото училище...

— Аз май че измислих... — тихо се обади един младичък лейтенант, удостоен за първи път с честта да присъствува на заседание на Съвета, и който през цялото време бе седял мълчаливо в края на масата. — Предлагам...

3

Централният координатор изслуша доклада без да го прекъсва и едва след това се свърза с първия съветник.

— От колко време те контролират тази цивилизация?

— Осем периода. Приели са я в така наречения неолит и са я довели до атомната енергия и космическите полети.

— Грешки?

— По-малко, отколкото можеше да се очакват. Две световни войни, екологична криза... Наистина, сега вече е по-добре.

— За осем периода може нещичко да се научи — реагира координаторът.

— Кога беше нашата последна намеса?

— Преди половин период. Тогава те бяха дошли до създаването на собствен херметичен временен континиум. Сметнахме го за преждевременно. Решението е номер...

— Номерът не ми трябва — спря го координаторът. — А какво е вашето мнение за дадения случай?

— Опасността от нулевата транспортировка е преувеличена. Характерна грешка на управляващата цивилизация от първо ниво е стремежът да се потиснат всякакви потенциално конкурентни тенденции в контролираната цивилизация.

— Ясно... — координаторът обмисли положението. — Формулирам решение. Намеса от първа степен. Нула-транспортировката у контролираните да се осъществи. Всяко общество трябва да се развива максимално свободно. Начин на намеса — по ваше усмотрение. Край.

— Прието! — съобщи съветникът. — Намеса от първа степен. На решението е даден номер...

— Номер не е нужен! — спря го координаторът. — Минете по-нататък. Такива цивилизации у нас са половината космос.

4

Часът по математика приближаваше да свърши.

— А сега, деца, — каза учителят — ще ви разкажа за една от най-интересните загадки в историята на математиката: за великата теорема на Ферма.

Херонимус, който седеше на петия чин, не чуваше нищо. Какво го интересуват всички теореми на света, щом върху тетрадката пред него лежеше бележка: „Ела довечера на колелото в парка. Ана.“ Сърцето му биеше лудо. Мислено вече се издигаше нагоре в дяволското колело с отличничката Ана, в чийто подстриган тил той, измъчван от несподелена любов, цели два срока бе хвърлял топчета сдъвкана хартия!

— Е, как е? — попита дребният, като се убеди, че бележката попадна на адреса. — Май че успяхме.

— Всичко е наред! — кимна високият и погледна учителя, който започна да пише на дъската условието на теоремата. — Да вървим. Този лейтенант е умна глава. Имайте го пред вид...

Разговаряйки, те напуснаха класа между портретите на Декарт и Ломоносов.

А в това време на последния чин друго момче хапеше устни. Душата му се разкъсваше от ревност. Ана го бе отхвърлила! Отказа му да отидат на кино, нарече го глупак и му забрани да ѝ звъни.

О, ако знаеше кой е съперникът му!

Нищо! Тя ще съжалява за това! Ще чуе за него, но ще бъде късно! Той ще извърши нещо, ще открие, или... ще докаже тази дяволска теорема!

И момчето старателно преписа в тетрадката си условието...

Публикувано в списание „Наука и техника за младежта“, брой
12/1985 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.